

2023 yılı, iktidarın yalnızca ülke içinde değil, dünya genelinde yürüttüğü çok büyük bir kampanya ile "Türkiye yüzyılı" olarak tanıtılmaya başlanmıştı. Ancak, 2023 yılı, daha şimdiden bu ülkede yaşayanlar; esas olarak da yaşayabilmek için emek gücünü satmak zorunda olanlar, yoksullar ve dar gelirli için insan eliyle yaratılan ve/veya dönüştürülen "felâketler yılı" olma adayı görünüyor. "Şubat 2023 depremleri"; öncesinde uygun kentleşme ve inşaatlar yapılmadığı, yaşandığında da zamanında ve doğru müdahale edilmediği, sonrasında da doğru planlama ve uygulama yapılmadığı için yıkıma dönüştü. Depremi engellemek olumsal değil tabii ki. Bununla birlikte, zenginliklerin, devletin ve hükümetin insanlar-yurttaşlar için var olduğu ülkelerde, depremin felakete dönüşmesini engelleyebilmek mümkün. Türkiye yüzölçümünün neredeyse %92'sinin deprem riski altında olmasına karşın, 20 yılı geçen süre içinde AKP hükümetleri tarafından hem gerekli önlemlerin alınmadığı-hazırlıklı olunmadığı hem de arama ve kurtarma faaliyetleri başta olmak üzere, gerekli müdahaleyi gerçekleştirebilecek bilimsel, kamusal organizasyonlar yapılandırılmadığı, çok büyük acılar yaşanarak görünür oldu. Şubat 2023 depremlerinin ardından yaklaşık dört ay geçmesine rağmen, deprem bölgesindeki barınma, eğitim, sağlık, belediye hizmetleri dâhil yaşam hâlâ normale döndürülebilmemiş değil. On bir ilde felakete dönüşen deprem, doğrudan ve/veya dolaylı olarak ülkenin neredeyse tamamını etkilemiş ve henüz yaralar sarılmamışken, Mayıs ve Haziran aylarındaki yağışlar alt yapı eksikliği nedeniyle sele, doğa talanı ve tahribatı nedeniyle de birçok kentte heyelana neden oldu. Can ve mal kayıplarıyla birlikte, acılar yaşandı.

Türkiye, 2023 yılına kızamık salgınıyla da girdi. Salgın, bulaşıcı hastalığın bir idari ya da coğrafi alandaki (mahalle, köy, ilçe, il, bölge, ülke vb.) olağan seyrinin üzerinde artış göstermesi olarak tanımlanır. Sağlık Bakanlığı (SB) tarafından, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne Ocak 2021'de 4, Ocak 2022'de 2 doğrulanmış (konfirme) kızamık olgusu bildirilmiş olmasına karşın, 2023 yılının Ocak ayında kızamık tanısı konan ve laboratuvar testleriyle doğrulanan hasta çocuk sayısı 193 olarak bildirilmiş. Bildirimi yapılan doğrulanmış kızamık olgularında bir önceki yılın Ocak ayına göre 48, önceki yılın aynı ayına göre de 97 kat artış söz konusudur. SB'nin ülke içinde paylaşmayıp, DSÖ'ye bildirdiği Ocak-Nisan 2023 tarihleri arasındaki 4 ay zarfındaki kızamık vaka sayısı 2.619 kişi ve bunlardan 1.440'ı laboratuvar testleriyle doğrulanmış vakadır. Oysa, DSÖ yayınlarından, SB'nin 2021 yılının ilk dört ayı için 6, 2022 yılının ilk dört ayı için ise 24 doğrulanmış kızamık vakasını DSÖ'ye bildirdiğini öğreniyoruz. Bu bilgilere göre, Türkiye'de 2023'de yılın ilk dört ayında doğrulanmış kızamık vakaları 2021 yılının aynı dönemine göre 240 kat, 2022 yılının aynı dönemine göre de 60 kat artmıştır. Sağlık Bakanı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı Dr. Fahrettin Koca ve diğer yetkililer, İstanbul Tabip Odası ve TTB Merkez Konseyi konuyla ilgili gözleme dayalı değerlendirmesini kamuoyu ile paylaşana kadar herhangi bir açıklama yapmamış olsa da kızamık, aşıyla önlenabilir-korunabilir bir hastalık olmasına ve dünya genelinde eliminasyon, eradikasyon programı kapsamında yoğun çalışmalar yürütülüyor olmasına karşın, "Türkiye yüzyılı"nda kızamık salgının acısını ve utancını yaşıyoruz. Yetkililer tarafından henüz resmi bir açıklama yapılmamış olmakla birlikte, bu olgulardan 250'ye yakınının

hastaneye yatırılarak tedavi altına alındığı, İstanbul'da da bazı kızamık hastası çocukların hayatını kaybettiği de paylaşılan bilgiler arasında yer aldı. Bu gelişmeler üzerine, Bakan Koca kişisel twitter hesabı üzerinden ölümleri yalnlamakla yetindi. DSÖ'ye bildirimini yaptıkları 2023 yılına ait kızamık vakalarıyla ilgili herhangi bir bilgi paylaşımına gereksinim dahi duymadı.

AKP hükümetleri döneminde, sağlık sisteminde (özellikle finansman, örgütlenme ve hizmet sunumunda) gerçekleştirilen düzenlemeler ve görmezden gelinen sorunlar nedeniyle, önceki yıllarda yaşanmış olan pek çok sorun giderek derinleşerek bugünlerde yeniden yaşanıyor. Türkiye'de 2011-2013 yılları arasında ve 2018 ile 2019 yıllarında da kızamık salgını yaşanmıştı. Dönemin Sağlık Bakanı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı Prof. Dr. Recep Akdağ'ın örtbas etme yönündeki büyük gayretine rağmen, 2013 yılına da kızamık salgınının varlığını öğrenerek girmiştik. Ocak 2012'de yalnızca 2 olan doğrulanmış kızamık vaka sayısı, Ocak 2013'de 586 olarak bildirilmişti. Vaka sayısındaki artış 293 kat olarak gerçekleşmişti. Aynı yılın sonuna kadar, toplam 7.415 doğrulanmış kızamık hastası bildirim yapıldı.

DSÖ verilerine göre, Türkiye'de doğrulanmış kızamık hastası 2007 ve 2008 yılında 3, 2009 yılında 8, 2010 yılında 15 kişi iken, 2011 yılında 2010 yılındaki vaka sayısının 7 katına (105 vaka) yükselmişti. Vaka sayısı, 2012 yılında ise 2011 yılının vaka sayısının üç katından daha fazla artarak, 349'a ulaşmıştı. Bununla birlikte, dönemin Sağlık Bakanı Akdağ, TBMM'de gerçekleştirilen 2007-2013 yıllarına ait bütçe görüşmelerinin (2006-2012 yılları Kasım aylarında) her seferinde; 'Türkiye'de kızamığın kökünü kazıdıklarını ve kızamık hastalığının ülkemizde artık

görülmediğini' açıklamıştı. Akdağ'ın Sağlık Bakanlığı görevinden alındığı 2013 yılında, doğrulanmış kızamık hasta sayısı 2012 yılına göre, 21 katından daha fazla artarak, 7.415'e yükselmişti. Kızamık salgını, takip eden yıllarda da bilinen doğallığında sönümlenmişti.

DSÖ'nün yayımladığı verilere göre, Türkiye'de 2014 yılında 572, 2015 yılında 342 ve 2016 yılında da dokuz kızamık hastası saptandığı resmi olarak bildirildi. Ancak, kızamık vakaları 2017'de yeniden artmaya başladı. Türkiye'de, doğrulanmış kızamık hasta sayısının 2017 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık 8 kat artarak 70, 2018 yılında bir önceki yıla göre 10 kattan daha fazla artarak 716 ve 2019 yılında da bir önceki yıla göre 4 kat artarak 2.892 olduğu DSÖ tarafından rapor edildi. Sağlık bakanları bu durumu "kızamık hastalarının çoğunluğu yerli değil, yabancı hastalar, o nedenle sorun yok" diyerek açıklamaya çalıştı. Ocak 2013'den beri sağlık bakanları dört defa değişti. Ancak, söylem ve istatistik yıllığındaki rapor edişleri değişmedi. Kendi resmi bildirimlerine göre, her birinin bakanlığı döneminde kızamık aşılama oranı %95'in altına da düşmedi.

SB tarafından yayımlanmakta olan "Sağlık İstatistikleri Yıllığı"nda, kızamık aşılama oranı 2008 ve 2009 yılında %97, 2010 yılında %95, 2011 yılında %98, 2012 yılında %96, 2013 yılında %97, 2014 yılında %96, 2015 yılında %97, 2016 yılında %98, 2017 ve 2018 yılında %96, 2019 yılında %97 ve 2020 yılında ise COVID-19 pandemisine rağmen, %95 olarak açıklandı. Bu düzeylerdeki aşılama eğer doğru bilgiye dayanıyorsa, o zaman ya aşılama bozuk, hatalı üretilmiş olarak ya da eksik dozajlı olarak ithal ediliyor veya soğuk zincir sorunu olmalı. Aksi takdirde, aşılama-ya kadar kısa periyotta salgın ortaya çıkacak sayıda olmaması gerekiyor. Çünkü aşılama oranının %92-95 düzeyinde olmasının,

kızamık virüsünün toplumsal dolaşımını durdurduğu biliniyor. Bu nedenle, son yıllardaki kızamık hasta sayısının artışına yönelik olarak, başta SB olmak üzere, ilgili tüm kurum ve kuruluşlar aşılama oranlarına yönelik verilerinin doğruluğunu sorgulamak zorundadır.

SB'nin 2020 yılında yenilenen 'Çocukluk Dönemi Aşı Takvimi'ne göre kızamık aşılması, KKK (kızamık, kızamıkçık, kabakulak) aşısı olarak 12. ve 48. ayda yapılmakta, salgın olan bölgelerde 9.-11. ayda ek bir doz KKK ya da yalnızca kızamık aşısı uygulanması gerekmektedir. Aşılama oranının doğru olarak hesaplanabilmesi için uygulanan aşı dozuyla birlikte, hedef nüfusun (kızamık aşısı yapılması gereken 12 ve 48 aylık toplam çocuk sayısının) gerçek sayısının da bilinmesi gerekir. Bu durum, ülkede yaşamakta olan yalnızca yurttaşların değil, sığınmacı ve göçmen çocukların sayılarının da doğru olarak bilinmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte, AKP tarafından dönüştürülen birinci basamak örgütlenmesi bölge ve nüfus temelli değil, liste temellidir. Her bir aile hekimliği birimi, yalnızca kendisine kayıtlı kişilerin verisine sahiptir. Ve bu kişiler yalnızca, hizmet sunulan birime geldiklerinde, başvurduklarında-hizmeti talep ettiklerinde aşıları yapılmaktadır. Farklı nedenlerle de olsa sisteme kayıtlı olmayan, olamayan yurttaşların, sığınmacıların, mültecilerin vb. çocuklarının da gerçek sayısı bilinmeli, hizmeti talep etmeyenlerin evlerinde de gezici hizmet sunumu yoluyla aşılama yapılması gerekir ki hem doğru hesaplama yapılabilir hem de gerekli aşılama oranına ulaşılarak kızamık virüsünün toplumdaki dolaşımını engellenebilir. Türkiye'de son 15 yılda yaşanmış olan salgın sıklığı da bu koşulların sağlanamamasının önemli bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Yukarıdaki tespitin doğal olarak, SB yetkililerinin yıllara göre aşılama oranını herhangi kasıt, art niyet içermeyen bir yaklaşımla hesaplamaya çalıştıkları varsayımına

dayalı olarak gerçekleştirildiğini özellikle belirtmek gerekir.

2011, 2012 ve 2013 ile 2018 ve 2019 yıllarında olduğu gibi, günümüzde de SB suskun, danışmanlar suskun, Bağışıklama Danışma Kurulu da üyeleri de suskun. Oysa, böyle bir konuda "susmak sorumluluk doğurur". Salgına karşın hiçbir şey yapmamak ülkemiz hukuk sistemi kapsamında suçtur. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'na göre Hükümet de yetkililer de suç işliyor. Yetkili ve sorumlu konumundaki Sağlık Bakanı, kızamık salgınının varlığını kabul edip, TTB ve tabip odaları, ilgili uzmanlık (halk sağlığı, enfeksiyon, mikrobiyoloji vb.) dernekleri ve üniversitelerdeki bilim insanlarıyla konuyu paylaşarak, tartışmalı ve kapsamlı (salgın ile mücadele ve sonrası için) bir planlama yapılmalıdır. Yetkililerin hatalarının ve sorumsuz tutumlarının neden olduğu acıların daha fazla büyümesi için yapılması gerekenler, bu kuruluşların da katılımı sağlanarak, "şeffaf" olarak ve bir an önce hayata geçirilmelidir.

Bu sayımızda, "AKP'li 20 Yıllık Bilançosu" başlıklı dosyamızı, davetli yazar arkadaşlarımız tarafından kaleme alınan altı makaleye yer vererek tamamladık. Yirmi yıllık iktidarı sonlandırma şansı tanıyan Mayıs 2023 seçimleri, öncelikli olarak, muhalefet tarafından hak ettiği derecede önemsenip gereği yapılmadığından olsa gerek, geniş halk kesimleri tarafından arzulanan işlevini göremedi. İstemek de 25 yılın bilançosunu hazırlamak zorunda kalacağız! Bu yazıların yanı sıra, henüz bitmemiş olan COVID-19 pandemisinin farklı yönlerini ele alan üç makaleyi de sizlerle paylaşıyoruz. Son yazımızda da yazar, mezuniyet sonrası halk sağlığı uzmanlığı eğitimiyle ilgili olarak tarihsel iki programın karşılaştırılmasını yapıyoruz.

Önlenebilir felaketlerin ve acıların yaşanmadığı bir ülkeyi hep birlikte yaratabilmek umuduyla...